

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_ Н.В. Сментина

(підпис)

“ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2019 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**  
**на здобуття освітнього ступеня магістра**  
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за  
магістерською програмою професійного спрямування  
«Економіка, планування та управління бізнесом»  
на тему: «**ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ**  
**ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**»

**Виконавець:**

студент ФЕУП

Годованюк Денис Анатолійович \_\_\_\_\_

/підпис/

**Науковий керівник:**

к.е.н., старший викладач

Фіалковська Анастасія Андріївна \_\_\_\_\_

/підпис/

**Одеса 2019**

## АНОТАЦІЯ

**Годованиук Д.А., «Державна регуляторна політика у сфері інформаційних технологій».**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом».  
Одеський національний економічний університет  
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес обґрунтування напрямків державної регуляторної політики в ІТ-сфері національної економіки.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти державної регуляторної політики у сфері інформаційних технологій та їх роль для розвитку національної економіки, досліджено світовий досвід зі стимулювання галузі. Проаналізовано сучасний стан ІТ-ринку та екосистеми розвитку ІТ в Україні, розглянуто основні проблеми галузі. Запропоновано основні напрямки державної політики стимулювання розвитку сфери інформаційних технологій та прогноз основних показників розвитку ІТ-сектору.

**Ключові слова:** інформаційні технології, розвиток, інвестиції, державне регулювання, стимулювання економіки, прогноз, ІТ-екосистема, кластери.

## ANNOTATION

**Godovaniuk D.A., “State regulatory policy in the sphere of information technology”.**

Thesis on Master degree in specialty "076" Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges " under the program "Economics, Planning and Business Management". –  
Odessa National Economic University  
Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of circumstance of state regulatory policy in the sphere of information technology.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of state regulatory policy in information technology and its role in the development of national economy are investigated. The international experience in IT industry stimulation is explored. Current Ukrainian IT market and IT ecosystem are assessed. Some directions of the government`s IT regulatory policy improvements are suggested. Forecasts of the key IT`s development indicators are proposed.

**Key words:** information technology, development, investments, government regulation, economic stimulation, forecast, IT ecosystem, clusters.

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП.....</b>	<b>3</b>
<b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....</b>	<b>6</b>
1.1. Характеристика і значення сектора інформаційних технологій для зростання вітчизняної економіки .....	6
1.2. Теоретико-методологічні засади державного регулювання економіки в сфері ІТ.....	20
1.3. Міжнародний досвід стимулювання розвитку бізнесу в сфері інформаційних технологій .....	30
<b>РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ СЕКТОРА ІТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ .....</b>	<b>40</b>
2.1. Оцінка сучасного стану та розвитку ІТ-сфери в Україні .....	40
2.2. Дослідження стану бізнес-екосистеми індустрії інформаційних технологій в Україні .....	54
2.3. Аналіз проблем розвитку підприємництва в галузі інформаційних технологій .....	63
<b>РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ В ІТ-ГАЛУЗІ УКРАЇНИ .....</b>	<b>73</b>
3.1. Рекомендації щодо вдосконалення державної регуляторної політики у сфері ІТ .....	73
3.2. Прогнозування сценаріїв розвитку сфери інформаційних технологій в Україні.....	83
<b>ВИСНОВКИ .....</b>	<b>91</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ .....</b>	<b>95</b>

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Стрімкі трансформаційні перетворення у світі, що розпочалися наприкінці ХХ ст., все більше підсилюють відрив розвинутих країн із постіндустріальною економікою від інших. Ефективною можливістю скоротити цей розрив і досягти не тільки прийнятних темпів економічного зростання, але й його якісного наповнення, є форсований перехід національної економіки на рейки інноваційного розвитку. При цьому, існуюча сьогодні динаміка світових тенденцій вимагає від України запровадження найбільш випереджальної моделі подальшого розвитку та мобілізації суспільних ресурсів на основних напрямках прориву у постіндустріальну та інформаційну суспільну формацію.

На сучасному етапі розвитку економіки України вагомий резерв прискорення економічного зростання та зміцнення конкурентоспроможності національної економіки зберігається в активізації розвитку інформаційного суспільства загалом та ІТ-сфери зокрема. Розвиток вітчизняної ІТ-сфери забезпечує досягнення низки макроекономічних ефектів, які вже зараз здійснюють позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави та, у разі підсилення, в середньостроковій перспективі можуть зумовити якісні структурні зміни та модернізацію національного господарства, перетворення ІТ-сфери на потужну «точку зростання» національної економіки. При цьому активізація розвитку сфери інформаційних технологій потребує не тільки фінансово-економічної підтримки, а й вимагає вдосконалення відповідної нормативно-правової бази та спеціалізованого регулювання ІТ-галузі. Стійкий і динамічний розвиток цієї сфери опосередковує появу відповідних правових актів та економічних регуляторів.

Теоретичні і практичні аспекти вивчення державної регуляторної політики знайшли своє відображення у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, таких як П. Куцик, А. Процикевич, І.

Мездебровський, З. Дудар, Т. Ковалюк, Л. Дідківська, О. Кохановська, С. Дубиківський, О. Григор, М. Бажал, І. Федулова, В. Александрова.

Незважаючи на вагомий науковий внесок у дослідженні державного регулювання підприємництва в сфері інформаційних технологій, стрімкі темпи розвитку галузі потребують постійної уваги та використання новітніх інструментів, розроблення дієвих механізмів стимулювання розвитку сфери.

**Мета роботи** – теоретичні, методичні та прикладні аспекти державного регулювання підприємництва в секторі інформаційних технологій національної економіки.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні **завдання**:

- надати характеристику сектору інформаційних технологій та з'ясувати його значення для національної економіки;
- визначити теоретико-методологічні засади державного регулювання в сфері ІТ;
- дослідити міжнародний досвід стимулювання бізнесу в сфері інформаційних технологій;
- оцінити сучасний стан та тенденції розвитку ІТ-галузі в Україні;
- охарактеризувати бізнес-екосистему ІТ-індустрії в Україні;
- проаналізувати проблеми розвитку підприємництва у сфері інформаційних технологій;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення державної регуляторної політики у сфері ІТ;
- навести стратегії держави щодо подальшого розвитку галузі та спрогнозувати обсяги ІТ-ринку на найближчі роки.

**Об'єкт дослідження** – процес обґрунтування напрямків державної регуляторної політики в ІТ-сфері національної економіки.

**Предмет дослідження** – сукупність теоретичних та прикладних аспектів державного регулювання розвитку сфери інформаційних технологій.

**Методи дослідження.** Для вирішення поставлених завдань в роботі використовуються наступні методи дослідження: історичний – для проведення

ретроспективного аналізу процесу розвитку галузі; системного аналізу, логічного узагальнення та формалізації – при наданні оцінки ролі сфери інформаційних технологій в економіці; економіко-статистичного аналізу (табличний, графічний, групування, класифікації) – при дослідженні стану та тенденцій розвитку вказаної галузі для наочного зображення та схематичного подання матеріалу дослідження; нормативно-правовий – для аналізу інституційного забезпечення засад державного регулювання; економічного моделювання – для прогнозування сценаріїв розвитку; також було використано методи SWOT-аналізу, порівняння та оцінювання, а також синтезу, індукції та дедукції. Використано програмне забезпечення пакету Microsoft Office (Word, Excel) для побудови таблиць, графіків та прогнозів.

**Інформаційною базою дослідження** слугували фундаментальні положення теорії державного регулювання, законодавство України «Про Національну програму інформатизації», «Про телекомунікації», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про наукові парки», «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції» та ін., а також державні цільові програми, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України та Національного Банку України, інформаційні та аналітичні матеріали, публікації вчених у періодичних виданнях, ресурси мережі Інтернет.

**Публікації та апробація результатів дослідження.** За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра підготовлено статтю на тему: «Стан розвитку інформаційних технологій в Україні» у науковому студентському віснику Факультету економіки та управління підприємництвом.

## ВИСНОВКИ

1. Роль інформаційних технологій у суспільстві перманентно поширюється, охоплюючи усе більше сфер їх застосування – науку, освіту, економіку, транспорт, зв'язок, комунікації, менеджмент, державне управління, оборону, політичне життя, культуру, побут тощо. Однак при цьому у методологічній площині констатується певна проблематика щодо ідентифікації та адаптації потенціалу інформаційних технологій для забезпечення позитивного економічного розвитку.

2. Сектор інформаційних технологій економіки виступає як сукупність галузей господарства, основним продуктом яких є науково-технічна інформація у всіх її видах і формах, у тому числі продукти інформаційних технологій і засоби їх виробництва. Цей сектор економіки спирається на високі технології, що створюються в основному електронною промисловістю, і складає основу сфери послуг сучасної національної економіки.

3. Проведений опис світового ринку інформаційних технологій показав, що його особливостями є:

- висока активність продукування нових товарів;
- стрімка динаміка розвитку порівняно з іншими ринками;
- висока інноваційність та динамічність зміни технологій;
- формування принципово нових моделей взаємовідносин між учасниками ринку;
- високі вимоги учасників ринку до якості товару;
- високий рівень конкуренції;
- інтеграція і зближення інтересів виробників продуктів, науково-дослідних та інноваційних структур (інноваційних кластерів, технопарків, венчурних площадок, ІТ-шкіл).

4. З'ясовано, що державна політика у секторі інформаційних технологій формується як складова частина соціально-економічної політики держави в цілому і спрямовується на раціональне використання промислового та

науково-технічного потенціалу, матеріально-технічних і фінансових ресурсів для створення сучасної інформаційної інфраструктури в інтересах вирішення комплексу поточних та перспективних завдань розвитку економіки країни і тому повинно базуватися на системному підході та програмно-цільовому методі. Принципами такої політики є доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність та прозорість та врахування громадської думки.

5. Пріоритети державної регуляторної політики у сфері інформаційних технологій мають бути не постійними, а визначатися на певний період і коригуватися залежно від ситуації. Першочергово вони надаються підтримці заходів виходу країни з економічної кризи, вдосконаленню нормативно-правової бази сучасним потребам взаємовідносин суб'єктів господарювання., формуванню ринкових відносин, створенню сучасної інформаційної інфраструктури, інформатизації соціальної сфери, фінансової та грошової системи, створенню відповідної стимулюючої політики органів доходів і зборів, що підтверджується досвідом розвинутіших світових інформаційних технологій.

6. Розвиток ІТ-індустрії в Україні, яка в своїй більшості представлена сервісними (аутсорсинговими) ІТ-компаніями, значно випереджає середні темпи розвитку сегменту у світі.

7. Сектор ІТ в Україні створює майже 4% валового продукту, а ІТ-послуги посідають друге місце серед експорту послуг з України після транспортних послуг, зростаючи щороку на 12% та створюючи дохід у розмірі 2,115\$ млрд.

8. Через слабку розвиненість внутрішнього ринку (близько третини підприємств України загалом не користуються ширококутовим доступом до Інтернету) абсолютна більшість доходів має саме іноземне походження. Третина надходить зі Сполучених Штатів (653,99 млн дол. США), на другому місці — Велика Британія. Українські фірми також тривалий час співпрацюють із представниками Швейцарії, Німеччини, Канади, Ізраїлю, Швеції.



9. Враховуючи відповідні тенденції, український ІТ-сектор характеризується переважно позицією постачальника на експорт не повного фінального продукту, а лише його елементів, тобто своєрідної «сировини».

10. Головною цінністю для ІТ-компаній є люди, тож кількість зайнятих у галузі є одним із головних питань. Загалом у сфері інформації та телекомунікації працюють 331 тисяч спеціалістів, половина з яких зареєстрована як ФОП. Така ситуація продиктована тим, що, у порівнянні з іншими галузями економіки, ІТ є у значному ступені трудо- та наукомісткою, тож витрати на персонал становлять мінімум чверть собівартості продукту.

11. Попри високий рівень оплати праці, ІТ-індустрія все одно потерпає від нестачі кадрів. Вітчизняні підприємства змушені конкурувати за таланти не лише одне з одним, але і з представниками інших країн. Особливо актуальним є питання відтоку спеціалістів

12. Щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні варто виділити слабкість чинника цифрової конкурентоспроможності. У 2018 р. індекс цифрової конкурентоспроможності України за даними Міжнародного інституту управлінського розвитку склав 51,3 (максимальне значення - 100,0), що відповідає 58 місцю з 63 країн.

13. Галузь інформаційних технологій є індустрією знань, талантів та експертизи, тому головне завдання ІТ-екосистеми — забезпечити постійну взаємодію учасників ринку на різних рівнях у площині обміну досвідом та комунікації задля вирішення спільних завдань, що стоять перед гравцями ринку, а завдання держави у даному напрямку – усіляко сприяти, розроблюючи відповідні програми підтримки, надавати інституціонально-інвестиційну підтримку. До такої екосистеми відносяться профільні бізнес-асоціації, стартапи, регіональні об'єднання (кластери), вищі навчальні заклади, що активно розвивають напрям технічної освіти та приватні освітні проекти, інноваційні парки, технологічні хаби, масштабні індустріальні події, професіональні формальні та неформальні спільноти. Кожен з цих елементів

має свої пріоритети та вектори роботи, що в результаті створює позитивні умови для розвитку галузі.

14. Встановлено, що ІТ-сектор не тільки швидко розвивається, а й стикається з внутрішніми перешкодами, без яких розвиток ринку ІТ в країні відбувався б значно швидше. До таких перепонів відносяться недостатній захист прав інтелектуальної власності; непередбачуваність та зміни у законодавстві, його недосконалість та невідповідність сучасним потребам ринку; недостатній маркетинг ІТ-напрямку в країні та поза її межами; недостатня інституціональна підтримка; обмежена пропозиція фахівців; недорозвинена екосистема, обмежена кількість та недостатня підтримка технопарків, кластерів та інкубаторів; недорозвинена екосистема та обмежена кількість технопарків, кластерів та інкубаторів; відсутність виробництва замкнутого циклу ІТ-технологій; посилення інтелектуальної міграції; надмірне податкове навантаження та інші.

15. Запропоновано комплекс заходів у сфері державної регуляторної політики для подолання існуючих проблем та стимулювання прискореного розвитку галузі за такими напрямками як бюджетно-податкове стимулювання; фінансово-інвестиційного забезпечення; вдосконалення нормативно-правової бази та її гармонізація з міжнародними правовими нормами; покращення інтелектуально-кадрового забезпечення як ключового ресурсу подальшого розвитку ІТ-сфери; реалізація інфраструктурно-економічного інструменту підтримки ІТ-сфери.

16. Застосовано декілька моделей для побудови прогнозу обсягів ІТ-ринку у перспективі 2019-2021 рр. Згідно них, варто очікувати його розширення до 148,7 млрд грн у 2019 році, до 184,9 млрд грн у 2020 і до 231,5 млрд грн у 2021 році. Обсяг експорту ІТ-продукції очікується наростити до 2,568 \$ млрд до 2022 року. Такий прогноз виходить з припущення, що капітальні інвестиції у галузь продовжатимуть стрімко зростати і становлять 7407,5 млрд грн у 2021 році.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тютін М. В. Аналіз і перспективи розвитку ринку інформаційних технологій / М. В. Тютін // Інноваційна економіка: матеріали IV міжнар. науч. конф. – 2017. – № 4. – С. 9–13.
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 74/98-ВР. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр/ed20160801#n17>
3. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології / М. Ю. Кадемія // Термінологічний словник. Вид-во «СПОЛОМ». Львів. – 2012. – С. 260
4. Інформаційні технології та їх вплив на розвиток суспільства / О. В. Андрощук, О.В. Кондратенко, Т.О. Головченко, М.В. Ворона // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. – 2014. – № 1. – С. 42–47.
5. Сайт міжнародної дослідницької та консалтингової компанії International Data Corporation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.idc.com>
6. Ставицька А.В. Розвиток світового ринку інформаційних технологій в умовах глобалізації / А.В. Ставицька // Дисертація. – 2019. – С. 30–38.
7. Ткачова А.В. Специфіка і тенденції розвитку інформаційного сектору економіки України [Електронний ресурс] / А.В. Ткачова // Ефективна економіка. – 2013. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2378>
8. Куцик П.О. Концептуальні характеристики функціонування та особливості державного регулювання розвитку ринку ІТ-послуг / П.О. Куцик, А.І. Процикевич // Міжнародний науковий журнал. – 2017. – № 3. – С. 47–54.

9. Брожик Л.Л. Проблема інтеграції до світового інформаційного простору як складова національної політики / Л.Л. Брожик // Економічний часопис ХХІ. – 2010. – № 4. – С. 42–46.

10. Мендзєбровський І.Б. Створення в Україні сприятливих умов для розвитку індустрій програмного забезпечення / І.Б. Мендзєбровський, З.В.Дудар, Т.В. Ковалюк // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2011. – № 591. – С. 61–72.

11. Тронько В.В. Вплив ІКТ на економічний розвиток країни [Електронний ресурс] / В.В. Тронько // Ефективна економіка. – 2015. – Режим доступу: [www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3959](http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3959)

12. Бажал Ю.М. Інформаційна економіка / Ю.М. Бажал, В.Д. Бакуменко, І. М. Бондарчук // Роль інформації у формуванні ринкової економіки: монографія. – 2014. – С. 34.

13. Кондратьєв В.Б. Сектор інформаційних технологій управляє світом [Електронний ресурс] / В.Б. Кондратьєв // Спеціально для порталу «Перспективи». – 2011. – Режим доступу: [http://www.perspektivy.info/oykumena/ekdom/sector\\_informacionnyh\\_tehnologij\\_pravit\\_mirom\\_2011-12-13.htm](http://www.perspektivy.info/oykumena/ekdom/sector_informacionnyh_tehnologij_pravit_mirom_2011-12-13.htm)

14. Сайт всесвітньої організації охорони здоров'я World Health Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gateway.euro.who.int/ru/indicators/hfa565-6710-total-health-expenditure-as-of-gdp-who-estimates/>

15. Проект Експортної стратегії України. Дослідження щодо секторальної стратегії розвитку інформаційно-комунікаційних технологій 2019—2023 [Електронний ресурс] / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міжнародний торговельний центр ІТС // Експортна стратегія України. – 2019. – Режим доступу: <http://bit.ly/301D8DG>

16. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 [Електронний ресурс] // Відомості

Верховної Ради України. – 2003. – № 1160-IV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1160-15>

17. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка // Підручник. – 2010. — № 213. – С. 38.

18. Малига В.А. Регуляторна політика як напрям вдосконалення правового регулювання господарських відносин / В.А. Малига // Наше право. – 2011. – №1. – С. 131–137.

19. Кохановська О.В. Джерела регулювання інформаційних відносин в Україні (теоретико-правовий аспект) / О.В. Кохановська // Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія Юридичні науки. – 2015. – № 67-69. – С. 15–19.

20. Офіційний веб-портал Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=6&language=uk>.

21. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № № 75/98-ВР. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>

22. Офіційний веб-портал Асоціації «Інформаційні технології України». Державна політика в ІТ сфері [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://itukraine.org.ua/derzhavna-polityka-v-it-sferi>.

23. Дубиківський С.Л. Теорія інформаційної економіки та розвиток інформаційної економіки в Україні / Л.С. Дубиківський // Вчені записки Університету «КРОК». – 2013. – № 34. – С. 37–43.

24. Сайт Європейської Комісії. Декларація саміту Великої Сімки в Брюсселі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO\\_14\\_402](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_14_402)

25. Григор О.О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз (державно-управлінський аспект)/

О.О. Григор // Автореферат дисертації кандидата наук з державного управління. – 2013. – С. 230.

26. Вартанова Е.Л. Фінська модель на межі сторіч. Інформаційне суспільство Фінляндії / Е.Л. Вартанова // Підручник. – 2009. – С. 287.

27. Кузьмін Е.І. Формування інформаційного суспільства в ХХІ веке / Е.І. Кузьмін, В.Р. Фирсов // Інформаційне суспільство. – 2016. – С. 64.

28. Масуда Й. Комп'ютопія: пер. з англ. В. Ляха / Й. Масуда // Економічна і соціологічна думка. – 2003. – № 6. – С. 36–29.

29. Досвід Індії: які податкові стимули потрібні ІТ-галузі в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://itukraine.org.ua/derzhavna-polityka-v-it-sferi>

30. У Ди. Китай: рух до держави іноваційного типу [Електронний ресурс] / У Ди // Людина і праця. – № 7. – 2012. – Режим доступу: [http://www.chelt.ru/2009/7-09/list\\_7-09.html](http://www.chelt.ru/2009/7-09/list_7-09.html).

31. Бажал Ю.М. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Ю.М. Бажал, Л.І. Федулова, В.П. Александрова // Основа. – 2005. – С. 56–71.

32. Сайт дослідницької та консалтингової компанії Gartner. Аналітика ІТ-ринку 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2019-04-17-gartner-says-global-it-spending-to-grow-1-1-percent-i>

33. Сайт Всесвітнього Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/ny.gdp.mktp.kd.zg>

34. Сайт Європейської Бізнес Асоціації ЕВА. РwС: експортно-орієнтований сегмент українського ринку ІТ-послуг: статус-кво та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://eba.com.ua/static/export\\_it\\_industryfinal\\_29092016.pdf](https://eba.com.ua/static/export_it_industryfinal_29092016.pdf)

35. Сайт компанії АІОР. The Global Outsourcing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [100https://www.iaop.org/Content/19/165/4454](https://www.iaop.org/Content/19/165/4454)

36. Сайт Державної служби статистики України. Валовий внутрішній продукт виробничим методом та валова додана вартість за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2008/vvp/vvp\\_ric/vtr\\_u.htm](https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2008/vvp/vvp_ric/vtr_u.htm)

37. Сайт Державної служби статистики України. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/fin/osp/ksg/ksg\\_u/ksg\\_u\\_18.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/fin/osp/ksg/ksg_u/ksg_u_18.htm)

38. Сайт Державної служби статистики України. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/kp\\_ed/kp\\_ed\\_u/kp\\_ed\\_u\\_2018.htm](http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/kp_ed/kp_ed_u/kp_ed_u_2018.htm)

39. Сайт Державної служби статистики України. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2010–2018 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pdp/pdp\\_u/knp\\_ek\\_vsmm\\_2010\\_2018\\_u.xlsx](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pdp/pdp_u/knp_ek_vsmm_2010_2018_u.xlsx)

40. Сайт Державної служби статистики України. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zv/ikt/arh\\_ikt\\_u.html](https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zv/ikt/arh_ikt_u.html)

41. Сайт Державної служби статистики України. Кількість підприємств за видами економічної діяльності за регіонами у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pdp\\_reg/pdp\\_reg\\_u/kp\\_ek\\_vsmm\\_reg\\_2010\\_2018\\_u.xlsx](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pdp_reg/pdp_reg_u/kp_ek_vsmm_reg_2010_2018_u.xlsx)

42. Сайт Державної служби статистики України. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами за видами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2007\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2007_u.htm)

43. Сайт Державної служби статистики України. Річні обсяги зовнішньої торгівлі послугами України з країнами світу (за видами послуг) у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/roztp\\_ks\\_vp/roztp\\_ks\\_vp\\_2018\\_u.xls](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/roztp_ks_vp/roztp_ks_vp_2018_u.xls)

44. Сайт Державної служби статистики України. Надходження податків і зборів станом на 01.07.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nahodjennya-podatkov-i-zboriv--obovyaz/nahodjennya-podatkov-i-zboriv/>

45. Сайт Державної служби статистики України. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2018 роки [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd\\_rik/ibd\\_u/ki\\_rik\\_u\\_e\\_bez.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_e_bez.htm)

46. Сайт аналітичного агенства State of European Tech. People Flows. Atomico. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://2018.stateofeuropeantech.com/chapter/europes-got-talent/article/people-flows/>

47. Сайт Державної служби статистики України. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg\\_u/kzpsg\\_ek\\_2010\\_2018\\_u.xlsx](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/kzpsg_ek_2010_2018_u.xlsx)

48. Сайт Державної служби статистики України. Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2012–2017 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pdp/pdp\\_u/vvp\\_ek\\_2012\\_2017\\_u.xlsx](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pdp/pdp_u/vvp_ek_2012_2017_u.xlsx)

49. Сайт Державної служби статистики України. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за період з початку року у 2019 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу:



[http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/gdn/Zarp\\_ek\\_p/Zarp\\_ek\\_p2019\\_u.xlsx](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/gdn/Zarp_ek_p/Zarp_ek_p2019_u.xlsx)

50. Розвиток української IT-індустрії: звіт Асоціації «IT Ukraine» спільно з Офісом ефективного регулювання (BRDO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://ko.com.ua/files/u125/Ukrainian\\_IT\\_Industry\\_Report\\_UKR.pdf](https://ko.com.ua/files/u125/Ukrainian_IT_Industry_Report_UKR.pdf)

51. Сайт Міжнародного інституту управлінського розвитку IMD/ Рейтинг цифрової конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings/>

52. Наливайко Н.Я. Перспективи розвитку IT-кластерів в Україні на основі венчурного інвестування / Н.Я. Наливайко, О. Г. Коломієць // Науковий вісник НЛТУ України. Серія Економічна. – 2018. – № 9. – С. 68–72.

53. Федулова Л.І. Організаційно-інституційні передумови формування технологічних кластерів як точок росту економіки України / Л.І. Федулова // Наука та інновації. – 2011. – № 2. – С. 25–34.

54. Соколенко С.І. Ринкова економіка на основі виробничих кластерів [Електронний ресурс] / С.І. Соколенко // [ucluster.org](http://ucluster.org). – Режим доступу: <http://ucluster.org/blog/2012/04/rinkova-ekonomika-na-osnovi-virobnichikh-klasteriv/>

55. Сайт Національна освітня інфраструктура удосконалення інноваційної та підприємницької діяльності IT-студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tempus.nung.edu.ua/uk/news/стартап-інкубатори-та-бізнес-акселератори-в-україні-що-і-де-шукати>

56. Кремень В.Г. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / В.Г. Кремень, В.І. Луговий, А.М. Гуржій, О.Я. Савченко // Педагогічна думка. – 2016. – С. 448.

57. Сайт Територіальних органів ДФС у Чернігівській області. Щодо державної реєстрації іноземних інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ch.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/312394.html>

58. Сайт новинного ресурсу ain.ua.Топ 10 українських стартапів 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ain.ua/top-10-ukrainskix-startapov-2018>

59. Ситник Н.І. Екосистема стартапів як складова інноваційної екосистеми / Н.І. Ситник // Бізнес Інформ. – 2019. – № 8. – С. 89–94.

60. Бабіч М.В. Стартапи: дилема інвесторів в Україні [Електронний ресурс] / М.В. Бабіч // fbs.net. – Режим доступу: <http://fbs.net/review/startapi-dilema-investoriv-v-ukraini>

61. Сайт дослідницького агенства BSA. Рівень використання неліцензійного ПЗ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://gss.bsa.org/wpcontent/uploads/2018/05/UKRAINE\\_2018GSSPR.pdf](https://gss.bsa.org/wpcontent/uploads/2018/05/UKRAINE_2018GSSPR.pdf)

62. Сайт консалтингової компанії Ліга Закон. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою покращення державного управління у сфері інтелектуальної власності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/XH70G00A?an=3>

63. Сайт новинного ресурсу mind.ua. Оподаткування ФОП: які наслідки скасування 3-ї групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20201831-opodatкування-fop-yaki-naslidki-skasuvannya-3-yi-grupi>

64. Венедіктов С.В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний і зарубіжний досвід / С.В. Венедіктов // Алерта. – 2012. – С. 368.

65. Орлов В.М. Інструменти трансформаційних зрушень щодо повернення інвестицій у розвиток галузі / В.М. Орлов, І.В. Політова // Матеріали наук.-практ. конф. [«Рациональне користування ресурсами – важлива умова розвитку України»]. – 2011. – С. 202–204.

66. Чмут А.В. Сутність аутсорсингу та тенденції його розвитку на міжнародних ринках// А.В. Чмут, О.Д. Осадчий // Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – № 17. – С. 116–119.

67. Партин Г.О. Основні види аутсорсингу та їх застосування в управлінні діяльністю підприємства [Електронний ресурс] / Г.О. Партин, О.В. Дідух // ena.lp.edu.ua. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16661/1/371-637-638.pdf>.

68. Сайт Всесвітнього Економічного Форуму World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth>

69. Сайт офіційного видання Державної фіскальної служби України. Оподаткування авторської винагороди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9072>

70. Сайт консалтингової компанії Ліга Закон. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо спеціального режиму оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції» від 23.01.2012 № 9744 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/JF7IO00A.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF7IO00A.html)

71. Сайт консалтингової компанії Ліга Закон. Проект Закону України «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері» від 30.11.2007 № 1082 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/JF0U200A.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF0U200A.html)

72. Фоменко А.О. Сучасні умови розвитку краудфандингу в Україні / А.О. Фоменко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 3. – С. 93–96.

73. Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 2000 р. [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України. – 2000. – № 979. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2000-п>

74. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет від 10.05.2016

[Електронний ресурс] // w1.c1.rada.gov.ua. – 2016. – № 4629. – Режим доступу: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=59024](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59024)

75. Артеменко А.В. Соціалізація економічних відносин в Україні та її вплив на зростання ефективності господарства [Електронний ресурс] / А.В. Артеменко // Національні моделі економічних систем. – 2016. – Режим доступу: [http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/4142/1/A\\_FTB\\_2016.pdf](http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/4142/1/A_FTB_2016.pdf)

76. Лесько О.Й. Шляхи забезпечення інформаційних процесів кластеризації економіки в Україні / О.Й. Лесько // Вісник Вінницького національного технічного університету. – 2017. – № 344.

77. Офіційний веб-портал Міністерства Фінансів. Архів валютних курсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/exchange/archive/>

78. Боровиков В. П. Введення в сучасний кореляційно-регресивний аналіз даних засобами MS Office / В. П. Боровиков // Телеком. – 2013. – № 5. – С. 288.